

12. *Chlorocrepis* GRISEB. – škardovka*)

Chlorocrepis GRISEBACH Abh. Königl. Ges. Wiss. Göttingen 5:155, 1853. – Syn.: *Tolpis* ADANSON Fam. Pl. 2:112, 1763 p. p.

Lit.: BLACKMORE S. et JARVIS C. E. (1986): Palynology of the genus *Tolpis* Adanson (Compositae: Lactuceae). Pollen Spores 28/2:111–122. – PARK S.-J., KOROMPAI E. J., FRANCISCO-ORTEGA J., SANTOS-GUERRA A. et JANSEN R. K. (2001): Phylogenetic relationships of *Tolpis* (Asteraceae: Lactuceae) based on ndhF sequence data. Pl. Syst. Evol. 226:23–33.

Vytrvalé byliny s mléčnicemi, řídce chlupaté nebo olýsalé. Lodyha v hor. části větvená, jen velmi řídce v dol. části olistěná. Listy převážně v přizemní růžici, na lodyze střídavé. Úbory v chudých vrcholičnatých květenstvích nebo na lodyhách jednotlivé; zákrov dvouřadý, zpravidla obráceně kuželovitý, vnitřní zákrovní listeny v jedné řadě, vnější podstatně kratší a postupně přecházející do četných šídlovitých listenů zákrovečku pod úborem; lůžko úboru ploché, lysé, bez plevek. Květy oboupohlavné, jazykovité, žluté. Nažky bez zobánku, větvenovité, podélně žebernaté, s jednořadým chmýrem, paprsky chmýru drsné. – 1 druh v širší alpské oblasti, vz. též v Albánii. – Entomogam.

Poznámka: Jediný zástupce rodu *Chlorocrepis* – *Ch. staticifolia* bývá v dosavadní literatuře asi nejčastěji řazen do rodu *Tolpis* ADANSON. Poslední molekulární studie (PARK et al. 2001) však podporuje jeho odlišnost od tohoto rodu. Zde je proto přijata koncepce monotypického rodu *Chlorocrepis*.

1. *Chlorocrepis staticifolia* (ALL.) GRISEB. – škardovka trávničkolistá Tab. 123/1

Chlorocrepis staticifolia (ALLIONI) GRISEBACH Abh. Königl. Ges. Wiss. Göttingen 5:155, 1853. – Syn.: *Hieracium staticifolium* ALL. Auct. Syn. Meth. Stirp. Hort. Regii Taur. 19, 1773. – *Tolpis staticifolia* (ALL.) SCHULTZ Bip. Bonplandia 9:173, 1861.

Byliny 15–40 cm vys., s oddenkem větveným, dlouhým, často větveným a několika lodyhami. Přizemní listy četné, až 15 cm dl., s čepelí celistvou, čárkovitě obkopynatou až čárkovitou, téměř celokrajnou nebo velmi oddáleně zubatou, znenáhla v řapík zúženou, tupě špičatou; lodyžní listy nejvýše 2, podobného tvaru. Úbory zpravidla 2–3 cm v průměru, v počtu 1–5; vnější zákrovní listeny jen do 5 mm dl., tmavě zelené, vnitřní velmi úzce kopinaté, ca 10 mm dl., tmavě zelené až téměř černé, podobně jako lodyha pod úborem vločkovitě bíle chlupaté. Květy s ligulou světle až sytě žlutou, při sušení se zbarvující do zelena. Nažky 3–4 mm dl., lesklé, světle až tmavě hnědé. VI–VIII. Hkf.

2n = 18 (extra fines)

Druh písčitých a štěrkovitých říčních náplavů, otevřených sutí a podobných stanovišť v alpské

oblasti, který bývá příležitostně splavován hluboko do podhůří. Hojný výskyt na náspe železniční trati u Znojma byl zjištěn v letech 1873 a 1874 (OBORNY 1874 BRNU). Podle Obornyho byla zřejmě rostlina zavlečena při stavbě železnice, na kterou přišli dělníci z předchozí stavby v oblasti alpského Brenneru. Lokalita po úpravách terénu brzy zanikla. DOSTAL (1989) uvádí ještě další nepůvodní výskyt na lokalitě Hranice na Moravě, který však s největší pravděpodobností není doložen. Údaj zřejmě vznikl nepřesnou citací Obornyho (OBORNY Fl. Mähren Österr. Schles., 1883), který v odstavci o *Hieracium staticifolium* zmiňuje údaj Vogla týkající se výskytu *Hieracium glaucum* u Hranic na Moravě.

Poznámka: Z rodu *Tolpis* s. str., jehož většina zástupců je endemická pro různé ostrovy Makaronesie, se občas pěstuje běžný mediteránní druh *Tolpis barbata* (L.) GAERTNER (Fruct. Sem. Pl. 2:372, 1791) – škardovka voušatá, Tab. 123/5. Jde o jednoleté, 20–90 cm vys. byliny, nápadně především listeny zákrovečku a vnějšími zákrovními listeny, které jsou štětínovité, dl. rovnovážně odstálé nebo mírně vzhůru ohnuté. Mají žluté jazykovité květy, vnitřní květy úboru mohou být nápadně hnědě zbarvené (odtud lidové jméno „oko Kristovo“). Zvláště v minulosti byla pěstována jako okrasná letnička, zplanění na našem území však není známo.

13. *Arnosaris* GAERTNER – písečnatka **)

Arnosaris GAERTNER Fruct. Sem. Pl. 2:355, 1791.

Lit.: HOLUB J. et MLADÝ F. (1978): Komentáře k vybraným taxonům: *Arnosaris minima* (L.) Schweigg. et Koerte. Severočes. Pfl. 8–9(2):83–85. – BEHRE K.-E. (1993): Die tausendjährige Geschichte des Teesdalio-Arnoseridetums. Phytocenologia 23:449–456. – SCHEUERER M. (1993): Zum Gesellschaftsanschluss von *Arnosaris minima* im Bayerischen Wald. Hoppea 54:501–508. – SCHNEIDER Ch. et al. (1994): Biologisch-ökologische Grundlagen des Schutzes gefährdeter Segetalpflanzen. Schr.-Reihe Vegetationsk. 26:1–347 [A. minima p. 53–68]. – KUBÁT K. et KAPLAN Z. (2001): *Arnosaris minima* Schweigg. et Koerte v České republice. Severočes. Pfl. 32:29–36.

*) Zpracoval M. Štech

**) Zpracovali Z. Kaplan a K. Kubát

Jednoleté byliny s tenkými, větvenovitými kořeny, s vyvinutou přizemní růžicí listů a přímými nebo od báze vystoupavými lodyhami, s mléčnicemi. Lodyhy většinou četné, trsnaté, obvykle chudě větvené, pod úbory nápadně ztustlé a duté. Listy v přizemní, obvykle bohaté růžici, celistvé, oddáleně hrubě zubaté, krátce chlupaté nebo až olysalé. Lodyžní listy drobné, šupinovité, úzce kopinaté, vyrůstající pouze v místech větvení lodyhy. Úbory malé, jednotlivé na konci větví; zákrov jednořadý, za plodu kulovitý až příčně elipsoidní, někdy s několika malými, šídlovitými vnějšími listeny zákrovečku někdy sestupujícími až na lodyhu, zákrovní listeny četné, kopinaté, na okraji pilovité, krátce pýřité, na bázi srostlé; lůžko úboru ploché, lysé, bez plevek. Všechny květy s kalichem zcela zakrnělým, s korunou jazykovitou, bledě až sytě žlutou, za sucha bělavou, s ligulou na vrcholu 5zubou. Nažky úzce elipsoidní, 10hranné, na vrcholu uťaté, bez chmýru. – Monotypický rod, rozšířený v Evropě a sz. Africe. – Autogam.

1. *Arnoseris minima* (L.) SCHWEIGGER et KOERTE – písečnatka nejmenší Tab. 122/4

Arnoseris minima (LINNAEUS) SCHWEIGGER et KOERTE Fl. Erlang. 2:72, 1811. – Syn.: *Hyoseris minima* L. Sp. Pl. 809, 1753. – *Arnoseris pusilla* GAERTNER Fruct. Sem. Pl. 2:355, 1791, nom. illeg.

Exsikáty: TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 906. – Extra fines: BOURGEAU Pl. d'Espagne, no 2503. – Fl. Polon. Exs., no 382. – Fl. Siles. Exs., no 884, 994. – MAGNIER Fl. Select. Exs., no 1998. – REICHENBACH Fl. Germ. Exs., no 225.

Jednoleté modrozelené byliny s tenkým, větvenovitým, bělavým až okrovým vertikálním hlavním kořenem. Lodyhy většinou četné, v počtu až 60, velmi zřídka jen jednotlivé, přímé nebo od báze vystoupavé, trsnaté, 5–25 cm dl., oblé, někdy podélně velmi jemně rýhované, tuhé, velmi tenké, v hor. části směrem k úboru však nápadně ztustlé a duté, 1–4 mm v průměru, lysé nebo v dol. části pokryté drobnými, bělavými zakřivenými chlupy, na bázi často červeně naběhlé, obvykle chudě větvené, větve podepřené drobným listem. Listy v přizemní, obvykle bohaté růžici, celistvé, (3–) 10–95 mm dl., (2–) 5–25(–37) mm šir., čepel kopistovitá až obkopinatá, na vrcholu tupá až špičatá, na okraji oddáleně hrubě zubatá (zuby dopředu nebo kolmo do stran směřující), klínovitě zúžená v krátký, zčásti křídlatý řapík, na ploše a zvl. na okrajích řídké až hustě porostlá drobnými, tuhými, kuželovitými, jednoduchými chlupy nebo až olysalá; lodyžní listy drobné, šupinovité, úzce kopinaté, vyrůstající pouze v místech větvení lodyhy, nanejvýš 5 mm dl. Úbory 7–10 mm v průměru, jednotlivé na vrcholu lodyhy nebo na konci větví, v celkovém počtu 1–3(–5) na jedné lodyze; zákrov za květu zvonkovitý, za plodu kulovitý až příčně elipsoidní, 3–6 mm dl., 3–9 mm šir., zákrovní listeny v počtu 16–20, na bázi srostlé, kopinaté, 4–7 mm dl., 0,7–1,5 mm šir., špičaté až zašpičatělé, na okraji pilovité, drobně pýřité bělavými pokroucenými chlupy, tmavozelené, na okraji blanité, bezbarvé až světle zelené, někdy stř.

žilka světlejší, špinavě žlutá až žlutozelená, po odkvětu dorzálně ztustlá, za plodu ztvrdlá; listeny zákrovečku šídlovité, někdy až na lodyhu sestupující. Květy jazykovité, oboupohlavné, koruna 6–8 mm dl., s ligulou 1,5–2,0 mm šir., bledě až sytě žlutou, za sucha bělavou, na vrcholu 5zubou, přibližně o 1/2 přesahující zákrov. Nažky úzce elipsoidní, ca 1,5 mm dl., zelenošedé až tmavě šedohnědé, s 5 výraznými podélnými hranami a mezi nimi s nízkými, někdy skoro nepatrnými žebry, na vrcholu uťaté, s úzkým tenkým lemlem, bez chmýru. VI–VIII(–IX). Tf.

$2n = 18$ (extra fines)

Ekologie a cenologie: Původně v nezapojené vegetaci písčin, sekundárně vlhká pole a úhory, písčité příkopy, písčité břehy rybníků, zřídka i zraňované sesuvné povrchy svahů podél cest nebo prosvětlené bory na písku. Na půdách většinou písčitých až písčitohlinitých, mírně kyselých, nevápnitých, většinou živinami slabě zásobených, mírně vlhkých až dočasně vysýchavých, především písčiny nebo písčité až šterkovité zvětraliny silikátových hornin; vyhýbá se územím s vápnitými podklady. Konkurenčně slabý druh. Diagnostický druh svazu *Scleranthion annui*.

Rozšíření v ČR: V Čechách se druh vyskytoval roztroušeně téměř po celém území, ovšem s velmi nestejnou hustotou. Nejhojněji rostl v územích s oceánicky laděným klimatem, jako je Třeboňská pánev s přiléhající nejjihnější částí Českomoravské vrchoviny, Podkrušnohoří a širší okolí České Lípy a Doks; větší množství lokalit bylo zjištěno v 1. polovině 20. stol. také v širším okolí Plzně, Klatov a Strakonice, dále v Polabí, zvl. východním, v Poorličí a dolním Pojizeří. Naopak hiát ve výskytu existoval v území mezi Prahou, Rokycany, Tábořem a Čáslaví, druh chyběl také v teplém a suchém Českém středohoří, stř. a dol. Pohří a na Středočeské tabuli. Na Moravě byl vždy mimořádně vzácný. Na střední a jv. Moravě schází úplně, v s. polovině je udáván z několika velmi

izolovaných a nověji neověřených lokalit. Zhruba po česko-moravském pomezí prochází jv. hranice ± souvislého rozšíření druhu. Těžiště výskytu v mezofytiku a v termofytiku; do oreofytika proniká jen výjimečně několika nověji neověřenými lokalitami ve Žďárských vrších. Převážně v planárním až suprakolinním, ojediněle až montánním stupni (max.: Veselíčko, ca 670 m). V průběhu intenzifikace zemědělství druh v 2. polovině 20. stol. výrazně ustoupil v důsledku systematického prohnojení lehkých půd zejména dusíkatými hnojivy, vápněním a aplikací herbicidů. Dnes již velmi vzácný, v letech 1990–2001 s jistotou zaznamenán jen na 11 lokalitách (v následujícím přehledu jsou označeny rokem posledního nálezu). Kriticky ohrožený druh. △ – Mapy: KUBÁT et KAPLAN 2001:33.

T: 1. Doup. pah. (Valeč), 2b. Podboř. kotl. (Vroutek; Podbořany), 3. Podkruš. pán., 5b. Roudn. písky (Travčice; Předonín; Roudnice nad Labem; Roudnice – Vetlá), 7b. Podřip. tab. (Klenceč), 7c. Slán. tab. (Kralupy nad Vltavou; Kralupy nad Vltavou – Úžice), 11. Stř. Pol. (dříve často), 12. Dol. Pojiz. (dříve roztr.), 13a. Rožď. tab. (Seletice; Mcely – Rožďalovice), 14a. Bydž. pán. (Sopřeč; Chýšť), 15. Vých. Pol. (kromě fyt. p. a. Jarom. Pol.; dříve často). – M: 23. Smrč. (Skalná; Hazlov), 24a. Cheb. pán. (Kateřina, Soos), 24b. Sokol. pán. (vz.), 25a. Krušn. podh. vl. (Ciboušov; Boč), 27. Tachov. bráz. (Stráž u Tachova; Postřekov), 28a. Kynšp. vrch. (Dolní Žandov; Lázně Kynžvart), 28b. Kaň. Teplé (Karlovy Vary, Stanovice), 28d. Touž. vrch. (Olšová Vrata u Karlových Varů), 28e. Žlut. pah. (Tis u Blatna, 1993), 28g. Sedmih. (Buková; Prostiboř; Brod u Stříbra), 30a. Jesen. ploš. (Jesenice), 30b. Rak. kotl. (Senomaty; Rakovník), 31a. Plz. pah. vl. (dříve často), 32. Křivokl. (Druztová), 34. Plán. hřeb. (vz.), 35d. Břez. Podbrd. (Dobev; Štěkeň, Slatina, 2000), 36. Horaž. pah. (dříve roztr.), 37b. Suš.-horaž. váp. (Velké Hydčice), 37e. Volyň. Předšum. (Benešova Hora, polovina 90. let 20. stol.), 37n. Kapl. mezih. (Nažidla; Studánky; Kaplice), 37p. Novohr. podh. (Slavče u Trhových Svin), 38. Bud. pán. (České Budějovice; Holašovice), 39. Třeboň. pán. (v minulosti dosti hojně;

Vlkov, 2000; Krabonoš, polovina 90. let 20. stol.), 41. Stř. Povlt. (Praha-Modřany; Jílové u Prahy – Štířín), 42b. Táb.-vlaš. pah. (Zlaté Hory pod Blaníkem), 46c. Růžov. tab. (Ludvíkovice; Bynovec; Růžová), 47. Šluk. pah. (Mikulášovice; Šluknov; Rumburk; Fukov), 50. Luž. hory (Česká Kamenice; Kamenický Šenov; Krompach – Valy; Mařenice), 51. Polom. hory (Rašovice; Skaika u Blíževedel, 2000; Doksy; Skalka u Doks), 52. Ral.-bez. tab. (dříve dosti hojně, dnes vz.: Karasy u Zahrádek, 2000; Provozdín, 1997), 53a. Českolip. kotl. (dříve roztr., dnes velmi vz.: Sezimky, polovina 90. let 20. stol.), 53b. Plouč. Podješ. (Lvová), 55b. Stř. Pojiz. (Sychrov), 55c. Roven. pah. (Rovensko pod Troskami), 55d. Tros. pah. (Libošovice), 55e. Mark. pah. (Libáň), 56b. Jil. Podkrk. (Valteřice), 60. Orl. opuky (Malá Ledská), 61a. Křivina (Olešnice – Rašovice, více údajů), 61b. Týniš. úv. (dříve roztr.), 61c. Chvojen. ploš. (Veliny; Nová Ves u Týniště nad Orlicí), 62. Litomyš. pán. (Sloupnice; Džbánovec; Litomyšl), 63b. Potšt. kop. (Polom), 63c. Stř. Poorl. (Orlické Podhůří), 63f. Českotřeb. úv. (Česká Třebová), 63i. Hřebeč. vrch. (Pohledy), 64a. Průh. ploš. (mezi obcemi Běchovice, Jirny a Úvaly, více údajů), 64b. Jevan. ploš. (Jevany), 66. Hornosáz. pah. (Zbožice; Jablonné u Přibyslavi; Přibyslav), 67. Českomor. vrch. (v minulosti místy roztr.; Stálek, 2001), 69. Želez. hory (vz.), 73b. Hanuš. vrch. (Šumperk), 74a. Vidn.-osobl. pah. (Vidnava), 74b. Opav. pah. (Opava; Raduň), 76a. Mor. brána vl. (Suchdol nad Odrou; Nový Jičín; Rusava), 81. Host. vrchy (Rajnochovice), 83. Ostr. pán. (Karviná, Fryštát). – O: 91. Žďár. vrchy (Veselíčko; Nové Veselí; Budeč; Lhotka u Žďáru nad Sázavou; Rokly – Světliv).

Celkové rozšíření: Západní a střední Evropa, od s. Portugalska přes roztroušené lokality ve Španělsku a větší část Francie na sever po jv. Anglii, Dánsko a j. Švédsko, na východ přes celou střední Evropu po Lotyšsko, Bělorusko a Ukrajinu, j. hranice souvislého rozšíření prochází od j. Francie přes j. Německo, Horní Rakousy a ČR po jz. Slovensko, s ojedinělými lokalitami za touto hranicí ve Švýcarsku, na Korsice, Sardinii, v pohorích s. Itálie, v Dolních Rakousích a Chorvatsku. Dále recentní adventivní výskyt ve Skotsku, střední Švédsku, j. a z. Finsku a na Kypru. Mimo Evropu původní pouze v sz. Africe v s. Maroku. Zavlečena do Severní Ameriky na východ USA, do Austrálie a na Nový Zéland. – Mapy: WEINERT Arch. Naturschutz Landsch.-Forsch. 13:129, 1973; HULTÉN NE 1986:938; MEUSEL et al. 1992:527.

14. *Rhagadiolus* JUSS. – kosatka *)

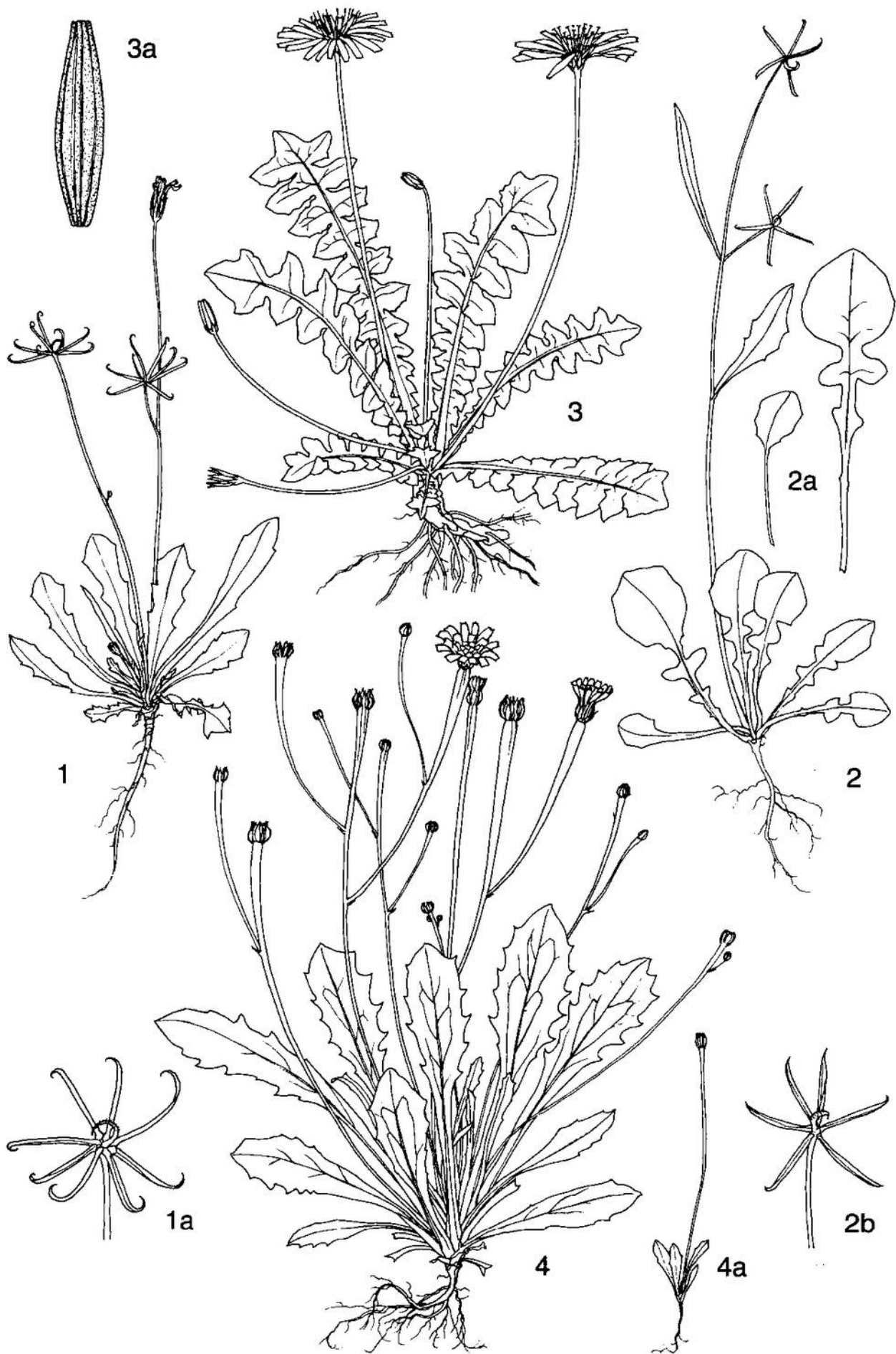
Rhagadiolus JUSSIEU Gen. Pl. 168, 1789, nom. cons., non *Rhagadiolus* ZINN Cat. Pl. Gott. 436, 1757, nom. rejic. (quod est *Hedyphis* MILL.).

Lit.: MEIKLE R. D. (1979): *Rhagadiolus*: a misunderstood genus. *Taxon* 28:133–141. – MEIKLE R. D. (1980): Proposal to conserve 9566 *Rhagadiolus* Juss. over *Rhagadiolus* Zinn (Compositae). *Taxon* 29:159–160 [cf. *Taxon* 31:544, 1982].

Jednoleté byliny s tenkým kořenem a přizemní růžicí listů, s mléčnicemi ve všech částech. Lodyhy řídce olistěné, zpravidla v hor. části větvené, v dol. části obvykle krátce odstále chlupaté, v hor. části téměř lysé. Přizemní i lodyžní listy celistvé až peřenodílné, lodyžní střídavé. Úbory do 1 cm v průměru, v chudých vrcholičnatých květenstvích, zákrov válcovitý, zákrovní listeny ve 2 řadách, vnější velmi krátké, šir. trojúhelníkovité, vnitřní dlouhé, úzké, kopinaté, na konci kápovité, za plodu se zvětšující a téměř zcela obalující vnější nažky; lůžko úboru ploché, lysé, bez plevek. Květy jazykovité, oboupohlavné, žluté. Nažky bez chmýru, různého tvaru; okrajové v době zralosti

*) Zpracoval M. Štech

Tab. 122: 1 *Rhagadiolus stellatus*, 1a – plodenství, 2 *R. edulis*, 2a – přizemní listy, 2b – plodenství. – 3 *Aposeris foetida*, 3a – nažka. – 4 *Arnosseris minima*, 4a – drobná jednoúborná rostlina.

paprskovitě rozestálé a dlouho v úboru vytrvávající, šídlovité nebo úzce vřetenovité, rovné nebo na vrcholu hákovitě zahnuté, hladké; vnitřní dřívě opadávající, výrazně zakřivené a obvykle štětinkatě chlupaté. – 2 druhy ve Středozeří, Makaronesii a Přední Asii. – Entomogam.

1. *Rhagadiolus stellatus* (L.) GAERTNER – kosatka hvězdovitá Tab. 122/1

Rhagadiolus stellatus (LINNAEUS) GAERTNER Fruct. Sem. Pl. 2:354, 1791. – Syn.: *Lapsana stellata* L. Sp. Pl. 811, 1753.

Jednoleté byliny 10–50 cm vys. Lodyha obvykle v hor. části větvená, řídce olistěná. Přízemní listy v obrysu obkopynaté nebo úzce obvejčité, až 20 cm dl., hrubě zubaté až peřenodílné, s postranními úkrojky sblíženými, v obrysu ± 4úhelníkovitými, k bázi listu se zmenšujícími, řapík nevýrazně diferencovaný; hor. lodyžní listy podlouhlé nebo úzce kopinaté, ± přisedlé, celokrajné nebo oddáleně zubaté. Úbory zpravidla 8–9 mm dl. a až 10 mm šir.; vnější zákrovní listeny trojúhelníkové až vejčité, asi 1 mm dl.; vnitřní úzce kopinaté, zpočátku vzpřímené, po odkvětu rozestálé a zvětšující se, za plodu až 9 mm dl., na hřbetní straně štětinkatě (alespoň v hor. části). Květy s ligulou žlutou, ca 5 mm dl. Okrajové nažky obvykle v počtu 8, paprskovitě rozestálé, šídlovité, na vrcholu hákovitě zakřivené, až více než 15 mm dl., lysé, světle hnědé; vnitřní v počtu do 3, obloukovitě nazpět prohnuté, až 10 mm dl., na hřbetní straně štětinkatě nebo lysé, světle hnědé. VII. Tf. $2n = 10$ (extra fines)

Rostlina běžně rozšířená ve Středozeří na antropogenních místech. Zavlečena ve 20. letech 20. stol. do Prahy, kde byl hojný výskyt zjištěn a doložen u nádraží na Smíchově (ROHLENA Preslia 10:154, 1931; ROHLENA 1929 PRC). Nové zavlečení není příliš pravděpodobné, avšak není vyloučeno.

Poznámka: Blíže příbuzná kosatka jedlá, *Rhagadiolus edulis* GAERTNER (Fruct. Sem. Pl. 2:354, 1791, syn. *Lapsana rhagadiolus* L. Sp. Pl. 812, 1753), Tab. 122/2, se liší především zcela lysou vnější stranou vnitřních dlouhých zákrovních listenů, dále zřetelně řapíkatými, lyrovitě peřenými přízemními listy s postranními úkrojky zřetelněji oddálenými, ± zaokrouhlenými, téměř celokrajnými nebo oddáleně zubatými, poněkud menšími úbory (do 7 mm dl. a 3,5 mm šir.), kratšími vnitřními zákrovními listeny (jen 5–7 mm dl.), menším počtem poněkud kratších okrajových nažek (obvykle pouze 5–6), které jsou rovné nebo jen málo zakřivené. Tento taxon, který někdy bývá oddělován na nižší taxonomické úrovni, je v herbářích hojně doložen jako pěstovaná rostlina v botanických i soukromých zahradách (např. z Tábora, Vysokého Mýta, Sloupnice, Olomouce). Druh (bezpochyby však i předchozí) je v oblasti svého původního výskytu ve Středozeří využíván hojně jako zelenina. Jméno rodu pochází z toskánského lidového jména „Ragaggiolo“, což znamená rostlinu, jejíž listy se jedí jako salát.

15. *Aposeris* CASS. – razilka *)

Aposeris NECKER ex CASSINI in CUVIER Dict. Sci. Nat., ed. 2, 48:427, 1827.

Lit.: STANĚK S. (1927): Nová rostlina květeny moravské. Sborn. Klubu Přírod. Brno 9(1926):97–99. – JIRÁSEK V. (1937): Příspěvek k rozšíření razilk (Aposeris) v Československu. Věda Přír. 18:175. – NEGODI G. (1938): Cariologia del genere Aposeris e Hyoseris (Compositae–Cichorieae tribus Cichoriinae). Atti Accad. Naz. Lincei, ser. 6, 27(2–3):117–120. – HENDRYCH R. et HENDRYCHOVÁ H. (1989): Zur Frage des Vorkommens von Aposeris foetida in der Tschechoslowakei. Acta Univ. Carol.–Biol. 31(1987):285–311.

Vytrvalé byliny. Listy nahloučené v bohaté přízemní růžici. Stvol s jediným úborem. Úbor ± chudokvětý, složený pouze z jazykovitých oboupohlavných fertálních květů. Kalich zcela redukovaný; koruna s krátkou korunní trubkou a ligulou na vrcholu s 5 drobnými zuby; blizna dvouramenná, ramena za květu spirálovitě zatočená; prašníky na vrcholu s krátkým tupým přívěskem. Nažky bez chmýru, krátce zobánkaté. – Monotypický rod rozšířený v horách stř. a v. Evropy. – Protogyn. Entomogam. Alogam.

1. *Aposeris foetida* (L.) LESSING – razilka smrdutá Tab. 122/3

Aposeris foetida (LINNAEUS) LESSING Syn. Gen. Compos. 128, 1832. – Syn.: *Hyoseris foetida* L. Sp. Pl. 808, 1753. – *Lampsana foetida* (L.) SCOP. Fl. Carniol., ed. 2, 2:118, 1771. Exsikáty: Extra fines: BAENITZ Herb. Eur., no 3304. –

Fl. Exs. Austro-Hung., no 3059. – Fl. Exs. Bavar., no 449. – Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 631/I, II. – Fl. Rom. Exs., no 199. – HAYEK Fl. Stir. Exs., no 694. – Pl. Polon. Exs., no 72. – Soc. Cénomane Exs., no 2037.

Vytrvalé byliny nápadně zapáchající po bramborové nati, s krátkým tmavě hnědým oddenkem.

*) Zpracovala J. Štěpánková

Tab. 123: 1 *Chlorocrepis staticifolia*. – 2 *Hypochaeris radicata*, 2a – nažka. – 3 *H. maculata*, 3a – nažka. – 4 *H. glabra*, vnější nažka, 4a – vnitřní nažka. – 5 *Tolpis barbata*, 5a – přízemní list.